

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Методичні вказівки з курсу

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

**для самостійної роботи студентів очної форми навчання
напряму підготовки 231
«Соціальна робота»**

ОДЕСА

2018

УДК: 369

Рекомендовано до друку Вченою радою ФПРС.
Протокол № 3 від 19.06.2018 р.

Рецензенти:

Е.В. Піщевська кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальної роботи, в.о. завідувача кафедри клінічної психології ФПРС ОНУ імені І. І. Мечникова;

І.Д. Черних, кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії факультету історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова.

Укладач:

Гладченко С.В., в.о.завідувача кафедри Соціальної роботи, кандидат історичних наук, доцент кафедри Соціальної роботи ФПРС ОНУ імені І.І. Мечникова

Г52 Гладченко С. В.

Гендерний аспект діяльності соціального працівника: методичні вказівки для самостійної роботи студентів на пряму підготовки 231 «Соціальна робота» / Гладченко С. В. – Одеса: ФПРС ОНУ імені І. І. Мечникова, 2018 – 24 с.

УДК: 369
© Гладченко С.В., 2018

ВСТУП

У сучасних умовах імперативом суспільного розвитку виступає соціальна справедливість, що передбачає дотримання прав людини і подолання всіх видів дискримінації, у тому числі і гендерної, тобто ущемлення прав людей за ознакою статі. Гендерні аспекти діяльності в соціальній роботі набувають актуальності з кожним роком.

Подібні курси починають читати і в українських вузах для студентів соціальних, гуманітарних і економічних спеціальностей. Викладачі, фокусуючись на питаннях зайнятості, розглядають сімейну політику і охорону дитинства, обговорюючи заходи по зниженню бідності, зачіпають політику соціального забезпечення, а при аналізі охорони здоров'я і зокрема заходів, спрямованих на репродуктивну сферу, звертають увагу на програми відносно юних матерів і політику відносно репродуктивного вибору.

Будь-яка соціальна реформа повинна спиратися на ретельний аналіз умов, механізмів і вірогідних наслідків, а також ресурсів трансформацій, що проводяться. Від того, чи розпізнають фахівці з соціальної роботи гендерну нерівність на індивідуальному і інституціональному рівні в безпосередньому взаємовідношенні з клієнтами або на структурному рівні в організаційних, соціальних і політичних відносинах, залежать перспективи антидискримінаційного соціального обслуговування, соціальної справедливості і соціального розвитку. Прикладний характер професії робить соціальну роботу принципово важливим аспектом в справі здійснення принципів гендерної рівності.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу: «знайомство студентів з науково-теоретичними засадами гендерної політики та з механізмами державного управління гендерною сферою; розкриття змісту та організації соціальної роботи з урахуванням гендерного фактору, визначення основних напрямів, методів і форм роботи з цими категоріями клієнтів.

Будь-яка соціальна реформа повинна спиратися на ретельний аналіз умов, механізмів і вірогідних наслідків, а також ресурсів трансформацій, що проводяться. Від того, чи розпізнають фахівці з соціальної роботи гендерну нерівність на індивідуальному і інституціональному рівні в безпосередньому взаємовідношенні з клієнтами або на структурному рівні в організаційних, соціальних і політичних відносинах, залежать перспективи антидискримінаційного соціального обслуговування, соціальної справедливості і соціального розвитку. Прикладний характер професії робить соціальну роботу принципово важливим аспектом в справі здійснення принципів гендерної рівності.

Завдання: основними завданнями вивчення дисципліни, насамперед є необхідність осмислення гендерної сутності на принципах об'єктивності та історизму. Збагачення сучасної гендерної науки широким колом різноманітних ідей, уявлень, проблем, альтернатив, загальних історичних фактів та пізнавального змісту програми до свідомого ставлення студентів до курсу, що вивчається, до взаємозв'язку набутих знань з практикою.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

а) **загальних (ЗК):** здатність і готовність до оволодіння

основних гендерних принципів в вітчизняній та світовій літературі;

уміння розглядати суспільно-політичні явища в розвитку і конкретних умовах і розуміти сутність та принципи гендерного розвитку суспільства;

уміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати соціальні, економічні, правові, політичні, екологічні, культурні та інші події та явища.

б) фахових загальних (КФЗ): здатність до застосування основних гендерних принципів;

вміти використовувати та впроваджувати гендерні аспекти, які потрібні для розуміння професійної діяльності.

в) спеціальних фахових (КФС): здатність оцінювати соціально-політичні процеси, пов'язані з гендерним розвитком держави;

здатність аналізувати суспільно-політичні процеси становлення і розвитку держави;

Після опанування курсу студенти повинні **знати:**

- загальні питання державної гендерної політики в Україні;
- особливості державного управління гендерними відносинами в Україні і в країнах розвиненої демократії;
- особливості соціальної роботи з урахуванням гендерного фактору.

Студенти також повинні **набути вмінь:**

- оцінювати державну гендерну політику;
- визначати пріоритети у планованні заходів щодо сприяння гендерної рівності у суспільстві;
- здійснювати порівняльний аналіз механізмів реалізації

гендерної політики в Україні та в країнах Європейського Союзу;

- розробляти пропозиції щодо удосконалення чинної нормативно-правової бази, приведення її до відповідності європейському соціальному законодавству;
- виявляти ознаки недосконалості нормативно-правових документів, що регулюють основи соціальної роботи з гендерними групами населення;
- розробляти пропозиції до муніципальних та регіональних програм, спрямованих на підвищення соціальної допомоги жінкам та чоловікам;

інтегрувати теоретичні знання і практичний досвід

2. Навчально-методичний план вивчення дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів <u>3</u> ESTS	Галузь знань 1301 соціальне забезпечення	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки		
Модуль 3 _____	Спеціальність (професійне прямування): 231 соціальна робота	Рік підготовки:	
Змістових модулів <u>2</u>		3-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ <small>(назва)</small>	Освітньо-кваліфікаційний рівень: _____ бакалавр _____ _____ бакалавр чи спеціаліст чи магістр	Семестр	
Загальна кількість годин <u>80</u>		6-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних <u>40</u> самостійної роботи студента <u>40</u>		Лекції	
		20год.	год.
		Практичні, семінарські	
	20год.	год.	
	Лабораторні		
	год.	год.	
	Самостійна робота		
	50 год.	год.	
	НДЗ:		
		год.	
	Вид контролю:		
	_____		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання 40/50
дріб

для заочної форми навчання _____
дріб

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Процеси формування гендерної												
Тема 1. Суспільно-політична та філософська думка про соціальні ролі жінок і чоловіків..	7	2			5							
Тема 2. Український фемінізм і жіночий рух: історичні традиції та сучасні проблеми	11	2	4		5							
Тема 3. Сучасне суспільно-політичне та соціально-економічне становище жінок і чоловіків в Україні	11	2	4		5							
Тема 4. Міжнародний досвід гендерних перетворень.	7	2			5							
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8		20							
Змістовий модуль 2. Зміст, організація та технології соціальної роботи з урахуванням гендерного фактору.												
Тема.5. Технології соціальної роботи з урахуванням гендерного фактору.	9	2	2		5							
Тема.6. Система правих норм як складовий елемент механізму державного	9	2	2		5							

управління у сфері гендерної політики.												
Тема 7. Створення організаційно-функціональних структур державного управління в сфері гендерної політики.	9	2	2		5							
Тема 8. Гендерні аспекти в соціальній роботі з уразливими групами населення.	9	2	2		5							
Тема 9. Гендерні аспекти в діяльності соціального робота з окремими групами населення	9	2	2		5							
Тема 10. Домашнє насильство як об'єкт соціальної роботи	9	2	2		5							
Разом за змістовим модулем 2	54	12	12		30							
Усього годин	90	20	20		50							
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин	90	20	20		50							

5. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 1. Суспільно-політична та філософська думка про соціальні ролі жінок і чоловіків.

Парадигми «природного» розподілу суспільних ролей між статями в європейській філософії. Суспільна ієрархія статей у Платона та Аристотеля. Патріархальна традиція в політичній думці Жана Бодена та сера Роберта Філмера. Ідеї домінування над природою у філософсько-політичній думці XVI-XVII ст. Ідеї «природного» виховання у Жан-Жака Русо. Тенденція «природного» розподілу суспільних ролей між статями у німецькій філософії XVIII – XIX ст. (погляди Гегеля). Розвиток «біологічної парадигми» у XX ст. (Фрейд).

Тема 2 Український фемінізм і жіночий рух: історичні традиції та сучасні проблеми

Історична традиція і культура. Анна Ярославна, Галшка Гулевичівна, Роксолана, Софія Русова, Ольга Кобилянська, Наталя Кобринська, Лариса Старицька-Черняхівська, Марта Богачевська-Хом'як, та інші. Недавнє минуле і сучасне становище. Причина низького рівня громадсько-політичної участі жінок. Сучасні стереотипи суспільної свідомості. Фемінізм як джерело гендерної теорії. Громадські рухи чоловіків як інтелектуальна та соціально-політична передумова виникнення гендерної теорії. Гендерний

фактор як наукова категорія і соціально-політичний феномен.
Чоловіча складова гендерної теорії

Тема 3. Сучасне суспільне-політичне та соціальне-економічне становище жінок і чоловіків в Україні

Вплив розподілу сімейних ролей на розподіл видів праці. Сутність і перспективи жіночого руху в Україні. Основні напрямки гендерної політики держави. Механізм реалізації рівних прав і можливостей. Громадянське суспільство в Україні (гендерний аспект). Освіта та професійна підготовка. Охорона здоров'я. Економічна активність. Рівень безробіття. Оплата праці. Тривалість робочого дня. Бізнес та підприємництво. Юридичні права та політичні повноваження (влада). Насильство на гендерній основі. Торгівля людьми. Патріархальні стереотипи у ЗМІ.

Тема 4. Міжнародний досвід гендерних перетворень.

Гендерна активність у європейському регіоні. «Жіноча політика», «політика стосовно жінок», «політика в інтересах жінок», «гендерна політика», «політика в інтересах рівності», «політика досягнення рівних прав та можливостей», «державна політика забезпечення рівності жінок і чоловіків», «державна політика щодо забезпечення гендерної рівності», «гендерна політика» Державне управління у сфері гендерної політики в контексті європейського вибору України. Міжнародних пактах про права людини (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.). Міжнародний пакт про громадянські і політичні права

(1966 р.) Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, або Жіноча конвенція), 1979 р. Факультативний протокол до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Всесвітня конференція з прав людини під егідою ООН (Відень, 1993 р.). Декларація ООН про соціальний прогрес (Копенгаген, 1995 р.). Декларація і Платформа дій (вересень 1995 р., Пекін). Спеціальна конференція «До партнерства між чоловіками і жінками в політиці» (1997 р., Нью-Делі). «Жінки у 2000 році: рівність між жінками і чоловіками. Розвиток і мир у XXI столітті» (Нью-Йорк, червень 2000р.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ЗМІСТ, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З УРАХУВАННЯМ ГЕНДЕРНОГО ФАКТОРУ

Тема 5. Технології соціальної роботи з урахуванням гендерного фактору.

Зміст, організація та технології соціальної роботи з урахуванням гендерного фактору. Гендер в соціальній роботі. Радикальні і критичні підходи до соціальної роботи. Критика традиційних моделей соціальної роботи. Основні принципи фемінізму в гуманістичній і критичній соціальній роботі. Основні принципи соціальної роботи з жінками. Основні закономірності соціальної роботи з чоловіками. Соціальні працівники і клієнти: гендерний аспект взаєностосунків

Тема 6. Система правих норм як складовий елемент механізму державного управління у сфері гендерної політики.

Конституційне закріплення рівності статей. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків». «забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у виборчому процесі», «у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування», «у праці та одержанні винагороди за неї», «під час укладання колективних договорів та угод», «у сфері підприємництва», «у сфері соціального захисту».

Тема 7. Створення організаційно-функціональних структур державного управління в сфері гендерної політики.

Урядовий рівень. Спеціальні відділи, комітети, ради, служби з питань рівності Кабінету міністрів. Спеціалізоване міністерство з рівних прав і можливостей. Спеціалізовані відділи або служби з рівних можливостей як структури міністерств. Міжміністерські органи. Парламентський рівень. Система квот. Місцевий рівень.

Тема 8. Гендерні аспекти в соціальній роботі з уразливими групами населення.

Гендерні аспекти в соціальній роботі. Гендерний аспект соціальної роботи з літніми. Гендерні аспекти інвалідності. Гендерний аспект в роботі з матерями, які самостійно виховують дітей. Гендерний аспект з батьками ВІЛ інфікованими. Гендерний аспект з чоловіками, які відбували військову службу в гарячих точках.

Тема 9. Гендерні аспекти в діяльності соціального робітника з окремими групами населення

Гендерний підхід в соціальній роботі з підлітками і молоддю. Насильство і гендерний чутлива соціальна робота. Антифеміністські кризові центри для чоловіків. Гендерний підхід для людей з алкогольною хворобою. Гендерний підхід к людям ВІЛ інфікованим. Гендерний підхід в роботі з дітьми які позбавлені батьків.

Тема 10. Домашнє насильство як об'єкт соціальної роботи

Види домашнього насильства. Міфи про домашнє насильство і причини насильства. Окремі психологічні особливості осіб, що скоюють насильство в сім'ї. Національне законодавство. Особливості соціальної роботи: теорія домашнього насильства. «Бита жінка» проти «розумної жінки». Про об'єкт соціальної роботи. Діяльність кризових центрів для людей які постраждали від насильства.

6. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1

СОЦІАЛЬНІ РОЛІ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ.

Питання.

1. Дайте визначення поняттю «Гендер»
2. Визначте різницю між категоріями статі та гендеру.
3. Охарактеризуйте основні парадигми гендерних досліджень у соціальній роботі.
4. Розкрийте зміст класичних теорій у гендерних дослідженнях у соціальній роботі.
5. Розкрийте зміст постмодерністських теорій у гендерних дослідженнях у соціальній роботі.
6. Охарактеризуйте основні групи гендерних стереотипів.
7. Визначте типові характеристики маскулінного чоловіка та фемінінної жінки.
8. Проаналізуйте зміст чоловічої норми емоційної твердості.

Практичне заняття №2

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ.

Питання

1. Жінки в громадянському житті України
2. Міжнародна демократическая федерація жінок
3. Розвиток жіночої освіти
4. Жінка і держава
5. Роль української жінки в родині та суспільстві
6. Феміністська теорія 90-х років: проблеми та парадокси.
7. Становлення гендерної освіти в Україні

Практичне заняття №3

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Питання

1. Які фактори обумовлюють актуальність професіоналізму в соціальній роботі?
2. Які поняття використовуються в сучасній психолого-педагогічній літературі для визначення професійного рівня спеціаліста соціальної сфери?
3. Охарактеризуйте різні підходи для визначення змісту й структури таких понять як «професіоналізм», «професійна компетентність», «професійна готовність». Виділіть спільне й відмінне.
4. Розкрийте зміст і структуру поняття «професійна готовність».
5. Охарактеризуйте поняття «професійне самовизначення» і «професійна мотивація», розкрийте їх взаємозв'язок.
6. Дайте змістову характеристику ціннісно-сислового компоненту професійної готовності.
7. Охарактеризуйте роль цього компоненту по відношенню до інших компонентів професійної готовності й по відношенню до професійної діяльності соціального працівника.
8. Дайте змістову характеристику операційного компоненту професійної готовності.
9. Охарактеризуйте роль цього компоненту по відношенню до інших компонентів професійної готовності й по відношенню до професійної діяльності соціального працівника.
10. Дайте змістову характеристику рефлексивного компоненту професійної готовності.
11. Охарактеризуйте роль цього компоненту по відношенню до інших компонентів професійної готовності й по відношенню до професійної діяльності соціального працівника.
12. Яке місце займає рефлексія в професійному становленні особистості в цілому?
13. Використайте характеристики складових професійної готовності для самодіагностики.
14. Яке місце в формуванні професійної готовності соціального працівника займає період професійної підготовки?
15. Чим обумовлене особливе місце в цьому періоді практичної підготовки?
16. Охарактеризуйте практичну підготовку майбутнього соціального працівника як систему.
17. Яке місце в цій системі відводиться практиці. Чим це

обумовлено?

18. Охарактеризуйте місце практики в особистісно-професійному становленні спеціаліста в контексті діяльнісного підходу.

19. Розкрийте сутнісні особливості практики як форми організації навчально-професійної діяльності студентів.

20. Охарактеризуйте функції практики в формуванні професіоналізму майбутніх соціальних працівників.

Практичне заняття №4

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ПРОТИДІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Питання

1. Розкрийте поняття фізичне насилля у науковій літературі.
2. Назвіть основні види насильства.
3. Чи є байдужість батьків до дитини жорстоким поведженням?
4. Які причини жорстокого поведження з дітьми/жінками?
5. Які є теорії жорстокого поведження з дітьми?
6. Які основні типи жорстокого поведження з дітьми?
7. Розкрийте зміст поняття домашнього насилля над жінками.
8. Розкрийте наслідки жорстокого поведження з дітьми/жінками?
9. Що таке жорстоке поведження з дітьми в міжнародному праві?
10. Як визначає жорстоке поведження з дітьми вітчизняне законодавство?
11. Які міжнародні документи визначають поняття захисту дитини/жінки від жорстокого поведження?
12. Які положення Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» стоять на заваді

Практичне заняття №5

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЩОДО ПРОТИДІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Питання

1. Конвенції МОП та національне законодавство по боротьбі з торгівлею людьми
2. Законодавча та правоприємча практика
3. Національні та регіональні стратегії
4. Регулювання та контроль процесу залучення робочої сили
5. Забезпечення безпечної міграції
6. Бізнес проти торгівлі людьми
7. Деяльність профсоюзів проти торгівлі людьми
8. Гендерні аспекти програм боротьби з торгівлею людьми

8. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Гендерна теорія – нова парадигма рівності прав та можливостей статей
2. Гендерний фактор як наукова категорія і соціально-політичний феномен
3. Чоловіча складова гендерної теорії
4. Гендерна активність у європейському регіоні
5. Державне управління у сфері гендерної політики в контексті європейського вибору України
6. Гендерні відмінності в економічній культурі студентської молоді
7. Гендерні особливості розвитку творчого потенціалу школярів
8. Методологія гендерно-освітніх занять у контексті підготовки учнівської молоді до шлюбу та сім'ї
9. Досягнення гендерної рівності у студентському середовищі: зміст, форми та методи соціально-педагогічної роботи
10. Практика впровадження гендерного підходу в освіту й виховання

Перелік рекомендованої літератури

Базова

1. Воронина, О. А. Гендер и культура [Электронный ресурс]/ Воронина О. А., Клименкова Т. А. / Под ред. З. А. Хоткиной. - М., 2015. - С. 10-22. <http://www.nsu.ru/psych/internet/>
2. Вілкова О. Проблема гендеру крізь призму взаємин / О. Вілкова // Практика управління закладом освіти. – 2015. - №9. – С. 2-3.
3. Горошко Е. И. Особенности мужского и женского вербального поведения (психолингвистический анализ): Дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. / Е. И. Горошко. – М., 2008. – 180 с.
4. Герасименко В. В. Гендерні аспекти трудових міграцій населення України / В. В. Герасименко, О. В. Позняк // Демографія та соціальна економіка. – 2008р. –№ 1. – С. 57-130.
5. Герасименко Г. В. Гендерні проблеми на ринку праці України / Г. В. Герасименко // Демографія та соціальна економіка – 2011. – № 1. – С. 138-145.
6. Гладченко С.В. Соціально-психологічні, культурно-історичні аспекти розвитку сучасного українського суспільства / С.В.Гладченко // Scientific Journal, Virtus, May. – 2015. – №2. – С.106-109.
7. Грабовська І. Гендерна рівність як проблема конституціоналізму доби української революції 1917-1921р. / І. Грабовська // Безпека життєдіяльності. – 2008. – № 9. – С.44-47.
8. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 [Елетронний ресурс]; Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
9. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
10. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 30.05.2014 [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

- 11.Здравомыслова О. М. Общество сквозь призму гендерных представлений. [Электронный ресурс]/ Здравомыслова О.М. – М., 2009. – С. 184-192. <http://psyjournal/ru/j3p/pap?id=1031>
- 12.Конституція України від 15.03.2016 [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
- 13.Левченко К. Б. Державне управління процесами формування гендерної політики в Україні: теоретичні проблеми / К. Б. Левченко // Український соціум. – К.,2008. – № 3(5) – С. 56-60.
- 14.Левченко К. Б. Права жінок та чоловіків: зміст, стан, та перспективи розвитку : монографія / К. Б. Левченко. – Х.: НУВС, 2012. – 348с.
- 15.Олійник А. С. Конституційне законодавство: гендерна експертиза: підручник / А. С. Олійник. – К.: Логос, 2011. – 77с.
- 16.Оніщенко Н. М. Правові засади формування гендерного середовища в Україні: монографія / Ю. С. Шумшученко, Н. М. Оніщенко, Я. М. Шевченко. – К.: Юридична думка, 2010. – 352с.
- 17.Рабинович П. М. Права людини і громадянина у Конституції України (до інтерпретації вихідних конституційних положень): підручник / П. М. Рабинович. – Х. : «Право», 2009. – 154с.
- 18.Сафонова М.В. Соціально-психологічні особливості жінок та чоловіків, успішність в професії: дис. ... канд.. псих. наук: 19.00.01 / Маріна Вадимівна Сафонова. – К.: СПб., 2011. – 223с.
- 19.Смоляр Л.О Жіночий рух України як чинник гендерної рівноваги та гендерної демократії в українському соціумі / Л. О. Смоляр // Довідник жіночих організацій України. – К. – 2008.
- 20.Чанишева Г.І. Трудове право України: підручник / Г. И. Чанишева, Н. Б. Болотіна. – Х.: Одисей, 2011. – 512 с.
- 21.59. Фрейджер Р. Теории личности и личностный рост [Электронный ресурс] / Р. Фрейджер, Д. Фэйдимен. – Режим доступу : www.URL: . – Дата доступу: 10.12.13. – Назва з екрану.

Основна.

1. Социальная работа в Украине / под ред. И. Д. Зверевой. – К-2004 – 193 с.
2. Клименкова Т. Насилие как основа культуры патриархального типа: гендерный подход к проблеме // Права женщин в России. – М., 2001. – 150 с.
3. Посилення регіональних соціальних служб. Програма технічної допомоги Європейського Союзу ТАСІС в Україні. Звіт з реалізації проекту. – 2006.
4. Проблеми розвитку демократії та забезпечення рівних прав для жінок і чоловіків в Україні трансформаційного періоду. Тези конференції. К.: АТ «Столиця». 1998. – 100 с.
5. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 464 с.
6. <http://www.unn.com.ua/ua/interview/529166-genderna-nerivnist-E2%80%93-problema,-scho-stosuetsya-cholovikiv-tak-samo-yak-i-geinok-%E2%80%93-k.vezeleva/?print>
7. Абетка прав працюючих жінок та гендерної рівності / МОП/ В. Литвин, Л. Костиця, С. Литвин (пер. з англ.). - Женева: МБП, 2000.
8. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / ред. Л. Гентош. – Львів: ВНТЛ-Класика, 2003.
9. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К.: Столиця, 2002.
10. Гендер і державна політика / Упоряд. П. Рекнін, – К.: Основи, 2004.
11. Гендерний розвиток у суспільстві: Конспект лекцій/Відп. ред. К. Левківський. – К.: Фоліант, 2005.
12. Горностай П. Ресурсы женственности и мужественности // Журнал практического психолога. – 2003. – № 6.
13. Іващенко О. Участь жінок у суспільно-політичній сфері України //Перспективи паритетної демократії у політично-правовому полі України: 36 наукових статей. – Харків, 1997.
14. Здравомыслова Е., Темкина А. Социальное конструирование тендера //

Социологический журнал. – 1999. – № 6.

15. Лавриненко Н. Женщина: самореализация в семье и обществе (Гендерный аспект). - К.: ВИПОЛ, 1999.

16. Мельник Т. Жінки та чоловіки в політичних партіях України // Тендерний аналіз українського суспільства. – К., 1999

17. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник – К., "К.І.С.", 2004.

18. Анісімова С. Жінки, вперед. М., 2001.

19. Бабаєва Л. В. Жінки в умовах соціального перелому: робота, політика, повсякденне життя. – М.: Московський громадський науковий фонд, 1997.

20. Вісник психосоціальної та корекційно-реабілітаційної роботи. 1 / 2005.

21. Єлізаров В.В. Демографічні та соціально-економічні чинники сімейної політики в умовах переходу до ринку // Сім'я в Росії, 1994, № 1.

22. Жінка в сучасному світі. М., 1998. Збірник статей.

23. Жінки і розвиток: права, реальність, перспективи. Матеріали Всеросійської Конференції зі становища жінок і чоловіків . – М., 1999.

24. Зборівський Г.Є. Загальна соціологія: Підручник. 3-тє вид., Испр. і доп. - М.: Гардаріки, 2004. – 592 с.

25. Зуйкова Є. М., Ерусланова Р.І. Фемінологія та гендерна політика: Підручник – М.: Видавничо-торгова корпорація «Дашков і К», 2007. – 300 с.

26. Мацковская М.С. Російська сім'я в світі, що змінюється / / Сім'я в Росії, 1995, № 3-4.

27. Мельникова Т. А. Жіночий рух в Росії та політичних процесах сучасного суспільства – М., 1999.

28. Основи соціальної роботи: Підручник / Відп. ред. П. Д. Павленок . – 2-е вид., Испр. і доп. – М.: ИНФРА-М, 2003. - 395 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Зміст курсу.....	7
Тематика лекцій.....	11
Плани практичних занять.....	15
Список рекомендованої літератури.....	18

Навчальне видання

Гладченко Світлана Володимирівна

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Методичні вказівки з курсу
**для самостійної роботи студентів очної форми навчання
напряму підготовки 231
«Соціальна робота»**

За редакцією автора

Підп. до друку _ 2018. Формат 60x84/16.
Ум.-друк. арк. 1,05. Тираж _25_. Зам. № 1225.